

статньою мірою. Ввезення обладнання для відновлювальної енергетики до 2019 року частково звільнено від податків.

5. Стратегічними пріоритетами розвитку відновлювальної енергетики в Україні є:

- формування інвестиційно привабливих проектів та технопарків в галузі відновлювальної енергетики;
- залучення іноземних інвестицій;
- розповсюдження інформації про потенціал відновлювальної енергетики в Україні;
- обсяги використання відновлюваних джерел енергії мають до 2020 року зрости на 55% порівняно з 2010 роком;
- забезпечення економічної та енергетичної безпеки держави на стратегічну перспективу.

Література

1. World Energy Outlook // International Energy Agency (IEA). – Paris: OECD, 2009. – P. 15.
2. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електрон. ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc

3. Мхитарян Н.М. Энергетика нетрадиционных и возобновляемых источников. Опыт и перспективы. – Наукова думка, 1999.

4. International Energy Agency [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.iea.org>

5. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://naer.gov.ua/so-nyachna-energetika>

6. «Європейська стратегія сталої, конкурентоздатної та безпечної енергетики» (8.3.2006. COM(2006) 105)/ – Брюссель, 2008 [Електрон. ресурс] – режим доступу: http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf

7. Перов А. В Возобновляемая энергетика: декларируемые цели и реальные задачи. – М.: РИСИ, 2011. – 123 с.

8. Струкова В.К. Методы стимулирования возобновляемой энергетики: возможности для России // Перспективы развития «зеленой экономики»: вызовы для России – М.: РИСИ, 2011 – С. 48–59.

9. Мала гідроенергетика – життєва необхідність // Інформаційний портал електротехнічної галузі [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.proelectro.info/content/detail/4237>

О.В. БІЛАШ,
аспірант, Львівський національний університет ім. І. Франка

Державне регулятивне структурування вітчизняного ринку страхових послуг

У статті проаналізовано державне регулятивне структурування ринку страхових послуг. Визначені основні класифікаційні ознаки ринку страхових послуг. Обґрунтовано висновок про необхідність зміни кількості добровільних та обов'язкових видів страхування. Подані пропозиції щодо оптимальної структури ринку страхових послуг.

Ключові слова: ринок страхових послуг, регулятивне структурування ринку страхових послуг, добровільні види страхування, обов'язкові види страхування.

В статье проанализирована государственная регулятивная структуризация рынка страховых услуг. Определены основные классификационные признаки рынка страховых услуг. Обоснован вывод о необходимости изменения количества добровольных и обязательных видов страхования. Представлены предложения по оптимальной структуре рынка страховых услуг.

Ключевые слова: рынок страховых услуг, регулятивное структурирование рынка страховых услуг, добровольные виды страхования, обязательные виды страхования.

In this article governmental control of structure of domestic insurance services market is analysed. The basic classifications of insurance services market are considered. Conclusion about the necessity of changes amount of voluntarily and obligatory types of insurance are grounded.

The recommendations for optimum structure of insurance services are given.

Keywords: market of insurance services, governmental control of structure of insurance services market, voluntarily types of insurance, obligatory types of insurance.

Постановка проблеми. Ринок страхових послуг (РСП) характеризується широким асортиментом страхових послуг, які продаються страховими компаніями страховальникам напряму або через посередників, що зумовлює необхідність регулювання з боку держави. У зв'язку з цим для покращення регулювання РСП органами державного регулювання розробляються та приймаються законодавчі та нормативні акти, пов'язані із структуруванням цього ринку. Все це надає цій темі вагомості та актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження РСП засвідчило, що його структура визначається за різними класифікаційними ознаками. Так, наприклад, О.О. Гаманкова пише: «Ринок страхових послуг України має свою специфічну внутрішню «продуктову» структуру, котра визначається складом страхових послуг, що пропонуються на ринку. Основою структурування страхових послуг є класифікація страхування» [1, с. 151].

В.М. Фурман розглядає класифікацію страхування як «ієрархічно підпорядковану систему однорідних предметів,

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

об'єктів, явищ, об'єднаних у розряди (ланки) за однією чи кількома загальними ознаками (форма, цілі, зміст, властивості тощо), у рамках якої виділяють підсистеми (частини єдиного цілого), а в них і наступні ланки, що мають як схожі, так і ті властивості, що дозволяють їх виокремити і виділити в самостійну підсистему» [2, с. 44]. Іншої думки дотримується російський вчений В.В. Шахов, який визначив класифікацію страхування як «наукову систему поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі та види, ланки яких розташовані так, що кожна наступна ланка є частиною попередньої», зазначаючи при цьому, що «в основу класифікації покладено два критерії: розбіжності в об'єктах страхування та розбіжності в обсягах страхової відповідальності» [3, с. 36].

На думку Л.В. Нечипорук, «до якісних показників, які характеризують структуру РСП, необхідно віднести: наявність (чи відсутність) бар'єрів входу на ринок для потенційних конкурентів, можливість їхнього переборення; наявність (чи відсутність) бар'єрів виходу з ринку для конкурентів, що діють на ринку; вертикальна і горизонтальна інтеграція фінансових організацій та клієнтів (споживачів), афілійованість учасників ринку фінансових послуг; адекватність інформації (ступінь інформаційної присутності, джерела інформації)» [4, с. 160].

Проблеми, пов'язані із структуруванням РСП, зумовлюють необхідність подальшого дослідження, оскільки від цього залежатиме рівень державного регулювання та його ефективність здійснення. Проведений аналіз літератури за цією темою засвідчив, що не до кінця побудовано і обґрунтовано державне регулятивне структурування цього ринку, а також недосконалим є поділ страхових послуг на добровільні та обов'язкові види страхування.

Мета статті – визначити класифікаційні ознаки РСП та оптимізувати структуру цього ринку, що сприятиме його розвитку та популяризації страхової послуги. Для досягнення мети поставлено такі завдання: розкрити особливості державного регулятивного структурування РСП в Україні, виділити та охарактеризувати класифікаційні ознаки структурування РСП, визначити добровільні та обов'язкові види страхування.

Виклад основного матеріалу. В Україні на законодавчому рівні існують унормовані ознаки, за якими класифікуються страхові послуги. До них належать: сфера діяльності страховиків; форма проведення страхування; рід небезпек; об'єкт страхування. Варто зазначити, що регулятивне структурування РСП можна розглядати як з позиції законодавчого поділу страхових послуг, так і учасників даного ринку.

Державне регулятивне структурування РСП – це процес упорядкування ринку страхових послуг відповідно до обраної класифікаційної ознаки, яка встановлена законодавчо, з метою забезпечення кращого регулювання. На нашу думку, дослідження регулятивного структурування РСП необхідно розпочати із розгляду класифікаційних ознак (рис. 1).

Як видно, рис. 1. відображає схематичну побудову регулятивного структурування РСП, яке ми розглядаємо з двох підходів: з позиції страхових послуг і форм їх здійснення та з позиції учасників РСП, оскільки щодо цих двох підходів є передбачені нормативно-правові приписи і ми маємо змогу проаналізувати їхні особливості.

У світі загальноновизнаним є підхід, за яким розподіл РСП здійснюється за сферою діяльності страховиків на ринок страхування життя та ринок страхування іншого, ніж життя (за-

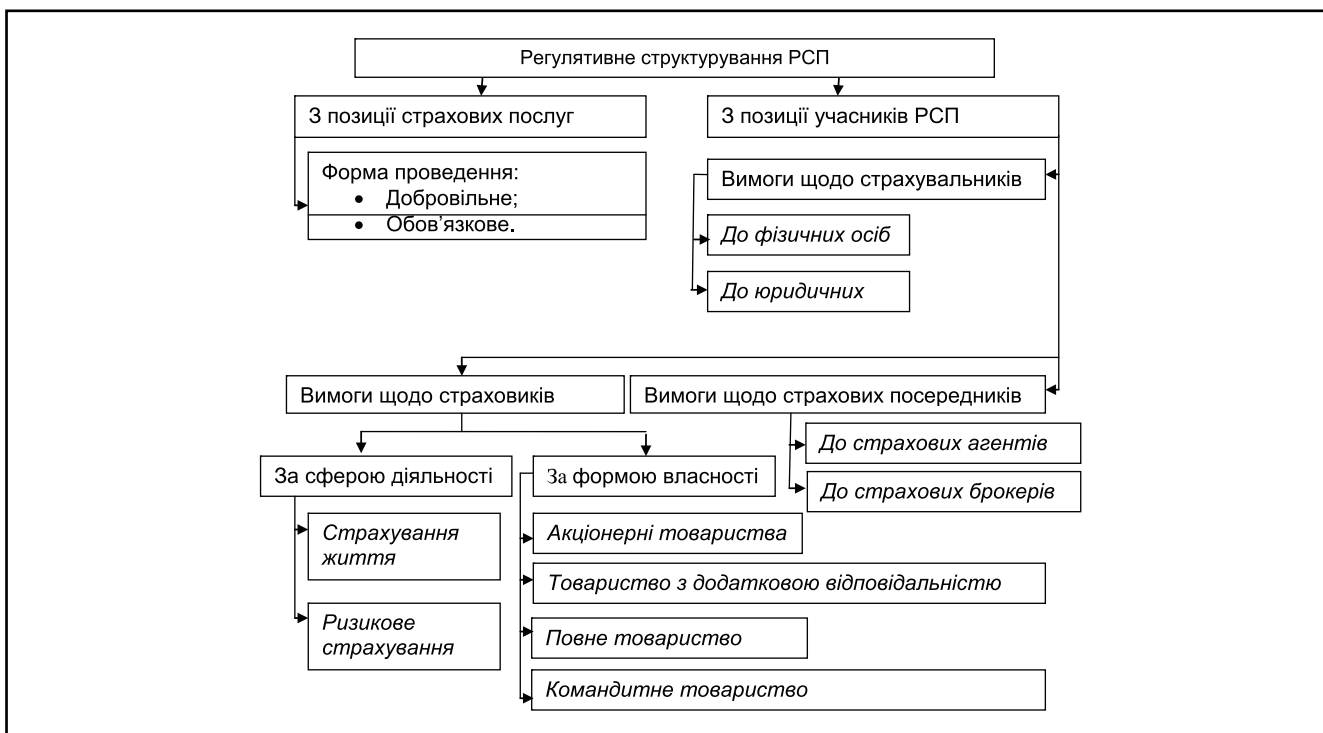

Рисунок 1. Регулятивне структурування ринку страхових послуг в Україні

Джерело: [авторська розробка].

гального страхування). «Особливість галузевої структури РСР виявляється в тому, що кожен з цих ринків має свою внутрішню структуру, елементи якої формують сегменти РСР у цілому, визначають специфіку взаємодії страховиків та страхувальників у процесі купівлі–продажу страхових послуг та під час задоволення потреби у страховому захисті» [5, с. 7]. Оскільки структура РСР визначається на законодавчому рівні, відповідно передбачено державне регулювання кожного з видів.

Державне регулювання структури РСР здійснюється у трьох напрямках:

- адміністрування; який охоплює ліцензування та реєстрацію страховиків;
- нормативно–правове регулювання, що включає розробку та затвердження законодавчих актів, за допомогою яких здійснюється регулювання РСР;
- контролінг, що передбачає проведення перевірок.

Кожна класифікаційна ознака виділяє свої структурні елементи РСР, які мають певні особливості державного регулювання.

Ознакою регулятивного структури ринку страхових послуг, яку ми розглядатимемо у цій статті, є форма страхування. За формою проведення страхування виділяють добровільне та обов'язкове. До обов'язкових видів страхування відносяться ті, які запроваджуються законами України, та ті, які зазначені у Законі України «Про страхування». Варто зазначити, що обов'язкове страхування здійснюється інколи і незалежно від бажання людини страхуватися, оскільки поширюється на певні групи осіб. Тоді як добровільні види страхування здійснюються за домовленістю між страховиком та страхувальником на основі договору. Види добровільного страхування, на які видається ліцензія, визначаються згідно з прийнятими страховиком правилами (умовами) страхування, зареєстрованими уповноваженим органом [6]. До страховиків, які надають добровільні види страхування, не має специфічних вимог. Єдине обмеження, яке встановлене для цих страхових організацій, – здійснювати тільки ті види добровільного страхування, які зазначені в ліцензії. Варто зазначити, що як добровільні, так і обов'язкові види страхування мають свої особливості здійснення. Так, зокрема, «для обов'язкового страхування характерне: страхові відносини виникають на основі закону, який встановлює (перелік об'єктів, що підлягають обов'язковому страхуванню; обсяг страхової відповідальності; рівень або норма страхового забезпечення; порядок визначення тарифних ставок або середні розміри цих ставок; періодичність внесення страхових платежів; основні права страховиків і страхувальників); суцільне охоплення обов'язковим страхуванням об'єктів, визначених у законі; автоматичність поширення обов'язкового страхування на об'єкти, зазначені в законі; дія обов'язкового страхування відбувається незалежно від внесених страхових платежів; безстроковість обов'язкового страхування; нормування страхового забезпечення з обов'язкового страхування» [7].

Страхові компанії, які займаються обов'язковими видами страхування, мають дотримуватися низки вимог, що встановлюються органом регулювання. Так, для здійснення обов'язкового страхування Кабінет Міністрів України встановлює порядок та правила його проведення, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових сум та максимальні розміри страхових тарифів або методику актуарних розрахунків [6]. Отже, у вітчизняному законодавстві передбачено надання страховиками послуг з обов'язкових та добровільних видів страхування.

Варто зазначити, що О.М. Залетов вважає, що «серед переваг запровадження обов'язкового страхування можна виділити наступні: зменшує витрати державного бюджету за деякими видами ризиків; привчає населення до страхування та підвищує його страхову культуру; застерігає громадян від безтурботного відношення до ризиків, які вони можуть недооцінювати і які можуть завдати серйозної шкоди третім особам; не дає можливості виключати деякі ризиків з системи добровільного страхування і підтримує рівновагу на ринку страхування загалом» [8].

Тоді як «до недоліків запровадження цього виду страхування він відносить: мінімальні вимоги до обов'язкового страхування часто бувають завищеними, що створює певні складності при здійсненні операцій перестраховання в інших країнах; вплив держави (протекція певних страховиків, встановлення додаткових умов ліцензування тощо); правила обов'язкового страхування усувають або у всякому разі значно скорочують повноваження страховика щодо запобігання страхувальником заподіяння шкоди (при добровільному страхуванні страховик може вимагати вжиття превентивних заходів, обумовити розмір страхового платежу, франшизи в залежності від превентивних заходів, прийнятих страхувальником тощо); негнучкість обов'язкового страхування, що не сприяє реальної оцінці ризику; контроль за дотриманням виконання вимог обов'язкового страхування вимагає додаткові витрати як з боку державних органів, так і страховиків (наприклад, останні повинні повідомити відповідний державний орган або відповідну установу про те, що договір страхування припинено, або надати докази його поновлення); обов'язкове страхування ліквідує почуття персональної відповідальності, що сприяє шахрайству; обов'язкове страхування може бути корисним тільки в тому випадку, коли контроль за застрахованими ризиками здійснюється з такою ж старанністю, як і за добровільним; існування обов'язкового страхування стає причиною несприятливих рішень судами відносно ступеня відповідальності застрахованої особи, оскільки страхове відшкодування все рівно буде виплачено страховиком» [8].

Розглядаючи структуру РСР варто визначити і особливості поділу даного ринку за формами проведення страхування (рис. 2, 3). Проаналізувавши даний ринок, ми визначили, що у період 1993–1999 та 2001–2010 років зросли розміри валових страхових премій з 155,9 млн. грн. у 1993 ро-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ці до 24 236,6 млн. грн. у 2010 році. Протягом цього періоду змінювалися частки форм страхування. Так, на державне обов'язкове страхування та добровільне страхування з кожним роком припадало все менше валових страхових премій, а на недержавне обов'язкове страхування, у тому числі страхування відповідальності автовласників, навпаки, постійно збільшувалося. Отже, структура РСП зазнала значних змін з 1993 по 2010 рік, причому найбільше зросла частка недержавного обов'язкового страхування, яка у 2010 році була на рівні 12,0%. На нашу думку, зміна структури РСП за формами проведення страхування, і зокрема зростання недержавного обов'язкового страхування, пов'язана зі зміною законодавства і впровадження у 2005 році обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Наступною класифікаційною ознакою, за якою визначають структуру РСП, є галузі страхування (табл. 1). Дані табл. 1 характеризують РСП як ринок, на якому почергово найбільшу частку займає добровільне особисте або майнове страхування, причому роком перегину був 1996 року. Дослідивши структуру РСП, ми виявили, що даний ринок є непостійним, схильним до змін часток добровільного страхування. Якщо проаналізувати розміри валових страхових премій за дані періоди, видно, що вони збільшилися у багато сотень, а то й тисяч разів порівняно з 1993 роком. Такі дані свідчать про поступовий розвиток РСП, окрім того, такі зміни можуть бути

спричинені такими чинниками, як, зокрема, збільшення страхової культури, доходів населення, а також інфляцією.

Таким чином, проаналізувавши валові страхові премії з 1993 по 1999 рік та з 2001 по 2010 рік, ми виявили, що для РСП найкращим був 2007 рік, коли відбулися збільшення по всіх галузях страхування, тоді як у 2008 році зростання надходження від страхувальників відбулося за всіма видами, за винятком страхування фінансових ризиків. На нашу думку, зменшення страхових премій по всіх галузях РСП у порівнянні 2009 до 2008 року спричинене кризовими явищами в економіці, викликане світовою фінансовою кризою. Варто також зазначити, що вагома частка у валових страхових преміях надходжень від добровільного майнового страхування у цьому періоді пов'язана із потребами як фізичних, так і юридичних осіб захистити свої майнові інтереси від непередбачуваних та очікуваних обставин. У процесі наших досліджень було виявлено, що у страхувальників не користується попитом добровільне особисте страхування, оскільки в Україні високий рівень інфляції і нестабільність економіки.

Дані табл. 2 показують, що у 2010 році сума валових страхових премій з добровільного медичного страхування на 859 673,1 тис. грн. більша, ніж з обов'язкового медичного страхування. Розмір чистих страхових премій та чистих страхових виплат у багато разів більший від добровільного медичного страхування. Така ситуація пов'язана з тим, що обов'язкове медичне страхування охоплює тільки невелику

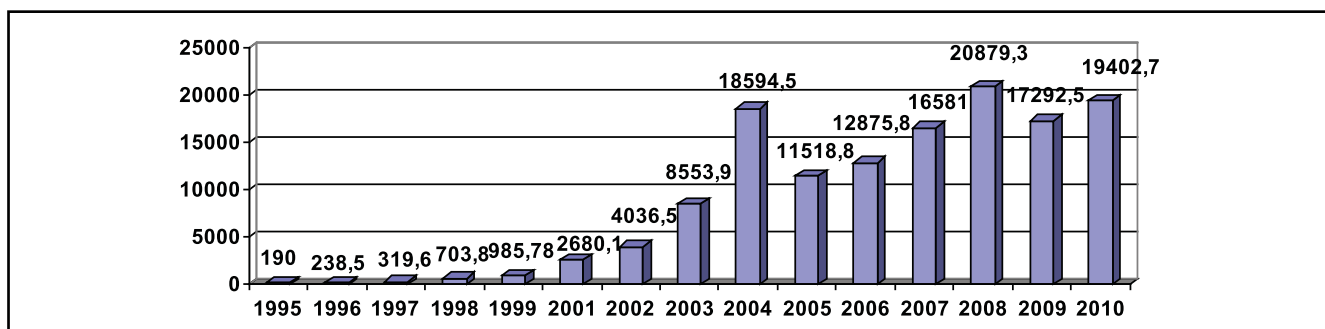

Рисунок 2. Обсяг валових страхових премій за добровільними видами страхування у 1995–1999 роках, 2001–2010 роках, млн. грн.

Джерело: [9–12; 13–23].

Рисунок 3. Обсяг валових страхових премій за обов'язковими видами страхування у 1995–1999 роках, 2001–2010 роках, млн. грн.

Джерело: [9–23].

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 1. Структура ринку страхових послуг в Україні відповідно до галузей страхування, у 1993–1999 роках, 2001–2010 роках (валові страхові премії)

Показники		Добровільне особисте страхування	Добровільне майнове страхування	у т.ч. страхування фінансових ризиків	Добровільне страхування відповідальності
1993	млн. грн.	30,4	10,8	–	10,4
	%	58,9	20,9	–	20,2
1994	млн. грн.	67,9	61,3	–	10,9
	%	47,1	33,2	–	7,6
1995	млн. грн.	93	71,3	–	25,7
	%	48,9	37,5	–	13,5
1996	млн. грн.	92,6	117,2	–	28,7
	%	38,8	49,1	–	12,0
1997	млн. грн.	68,1	221,2	–	30,3
	%	21,3	69,2	–	9,5
1998	млн. грн.	60,1	561,5	–	70,1
	%	8,7	81,2	–	10,1
1999	млн. грн.	88,695	716,91	–	180,172
	%	9,0	72,7	–	18,3
2001	млн. грн.	214,8	2222,3	–	243
	%	7,09	73,33	–	8,02
2002	млн. грн.	281,5	3413,8	–	341,2
	%	5,80	76,90	–	7,70
2003	млн. грн.	368,2	7734,4	–	451,3
	%	4,00	36,00	–	4,90
2004	млн. грн.	414,6	16612,7	–	1567,2
	%	2,13	39,31	–	8,07
2005	млн. грн.	520,1	10526,1	–	472,6
	%	4,00	81,90	–	3,70
2006	млн. грн.	723	11115	3446	491
	%	5,2	80,4	25	3,5
2007	млн. грн.	1021	14151	3798	593
	%	5,7	78,6	21,1	3,3
2008	млн. грн.	1451	18409	3701	1019
	%	6	76,7	15,4	4,2
2009	млн. грн.	1442	14770	2488	1080,4
	%	7,1	72,3	12,2	5,3
2010	млн. грн.	1679,1	16607,5	2894,3	1116,1
	%	7,3	72,0	12,5	4,8

Джерело: [9–12; 24; 13–23].

Таблиця 2. Порівняльна характеристика обов'язкового і добровільного медичного страхування в Україні у 2010 році

Показники	Добровільне медичне страхування	Обов'язкове медичне страхування	Разом
Валові надходження страхових платежів, тис. грн.	859673,1	13304,9	872978
Чисті страхові премії, тис. грн.	809363,9	11192,2	820556,1
Чисті страхові виплати, тис. грн.	632899,6	1752,8	634652,4
Страхові виплати, тис. грн.	632899,6	1752,8	634652,4
Кількість договорів страхування, тис. грн.	1023195	48060	1071255

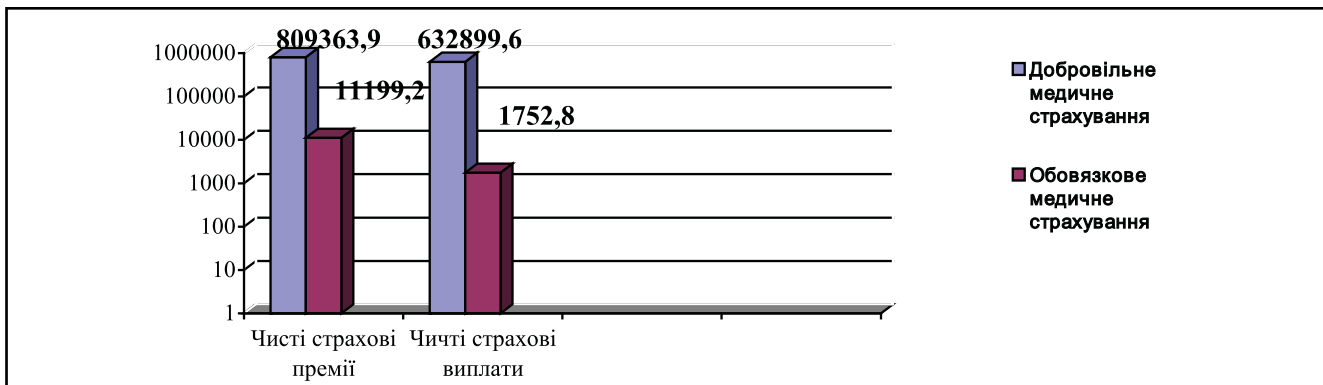
Джерело: [24].

кількість професій, тоді як добровільному медичному страхуванню підлягають всі люди, у тому числі значна частка страхових премій надходить завдяки соціальним пакетам, які купують фірми, дбаючи про здоров'я своїх працівників. У процесі дослідження виявлено, що у 2010 році було відсутнє внутрішнє перестраховування, в результаті чого страхові виплати дорівнювали чистим страховим виплатам. Кількість договорів з добровільного медичного страхування у 2010 році була на 975 135 більша, ніж з обов'язкового медичного страхування. Отже, у 2010 році всі показники добровільного медичного страхування були значно більшими, ніж з

обов'язкового медичного страхування. На нашу думку, необхідно розвивати обов'язкове медичне страхування, адже це сприятиме покращенню надання медичних послуг, системному переході на платну медицину та зменшить видатки із державного бюджету.

Візуальну різницю між чистими страховими преміями та чистими страховими виплатами з добровільного та обов'язкового медичного страхування у 2010 році зображено на рис. 4.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу структури РСП було виявлено, що цей ринок має багатогранну струк-

Рисунок 4. Чисті страхові премії та чисті страхові виплати з добровільного та обов'язкового медичного страхування в Україні у 2010 році

Джерело: [25].

туру, оскільки існує багато ознак для поділу. Варто зазначити, що в Україні економіка і РСП у тому числі зазнали значного впливу від фінансової кризи, негативні наслідки якої відображаються у зниженні результатів діяльності. Основними чинниками впливу на структуру РСП є: рівень інфляції; розмір заробітної плати; введення обов'язкових видів страхування; рівень страхової культури; ймовірність виникнення катастроф та інших трагедій, як з людиною особисто, так і з речами, які її оточують; прагнення українців подорожувати. На нашу думку, Держфінпослуг має провести низку заходів для боротьби зі страховим компаніями, які здійснюють псевдострахування. «За різними оцінками частка такого страхування може складати до 60% всього страхового ринку країни» [26, с. 45].

Існує значна кількість видів обов'язкового страхування. На нашу думку, така ситуація зумовлено тим, що держава хоче забезпечити врегулювання особливих суспільних відносин, в яких є підвищений рівень ризику. Однак для вільного ринку, яким є РСП, необхідне також і зростання добровільних видів страхування, оскільки це забезпечить вільне формування механізмів РСП і стимулюватиме його подальший розвиток. О.В. Козьменко вважає, що «значна кількість видів обов'язкового страхування в Україні заважає розвитку ринкових видів страхування. А прийняття законів стосовно необхідних видів обов'язкового страхування таких, як екологічне, медичне та аграрне, перешкоджають бюрократичні перепони» [27]. На думку ж Н.В. Приказюка «досягнення оптимального співвідношення між обов'язковим та добровільним страхуванням можливе лише за умови реалізації виваженої державної політики в цій сфері шляхом перегляду існуючих видів страхування, критичної їх оцінки і прийняття на її основі рішення про доцільність таких видів, відповідність їх умов потребам сьогодення й необхідність удосконалення їх законодавчого забезпечення» [28, с. 107].

Варто зазначити, що у 2011 році уряд затвердив новий порядок та правила обов'язкового страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування. Відповідно до цих правил «предметом договору обов'язкового страхування іпотеки є май-

нові інтереси майнові інтереси, які не суперечать закону та пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням нерухомим майном (нерухомістю), що є предметом іпотеки» [29]. «Страховими ризиками за даним договором є, зокрема, стихійне лихо, пожежа, вибух, пошкодження димом, протиправні дії третіх осіб та інші» [29]. «Страхова сума за договором обов'язкового страхування іпотеки визначається в розмірі повної вартості майна, що є предметом іпотеки, але не менше, ніж вартість, зазначена в іпотечному договорі» [29]. «Розмір страхового тарифу визначається за Методикою актуарних розрахунків страхових тарифів по даному виду, а безумовна франшиза встановлюється у розмірі, передбаченому цим договором, проте не більше як 2 відсотки розміру страхової суми за ним» [29]. Ще однією особливістю по даному договору страхування є те, що страхувальник має право вносити платіж як у готівковій, так і у безготівковій формі, проте якщо він більше, ніж на один рік, надається можливість вносити частинами, а якщо менше, то одноразово в порядку, розмірі та строки, передбачені договором обов'язкового страхування іпотеки [29].

Ми вважаємо, що обов'язковим має бути медичне страхування, в тому числі страхування медичних працівників, робота яких несе ризик зараження інфекційними хворобами, причому страхові премії по цьому виду частково будуть відшкодовуватися державою, що, у свою чергу, вплине на якість надання медичних послуг та знищить корупцію.

Обов'язкове страхування – це цивільно-правові відносини, зобов'язуючого характеру, що виникають між страхувальником та страховиком щодо отримання страхового захисту на основі укладеного між ними договору страхування.

Окрім цього, обов'язковими мають бути такі види страхування:

- особисте страхування для відомих працівників, чия робота пов'язана із забезпеченням безпеки та захисту населення країни з ризиками для власного здоров'я та життя;
- особисте страхування від нещасних випадків на транспорті та цивільно-правової відповідальності власників повітряних та водних засобів пересування, у зв'язку з розвитком суспільства та науково технічним прогресом появилася вели-

ка кількість засобів пересування, які несуть загрозу нанесенню шкоди здоров'ю та майну особи. Цьому виду страхування необхідно приділити особливу увагу з боку держави, оскільки кількість страхових випадків на транспорті щороку зростає;

- страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів важливим є у зв'язку із зростанням кількості автовласників і непрофесійності водіїв. Цей вид страхування став обов'язковим у 2008 році, що спричинило бум серед страховиків та страхувальників на нього і на кінець 2010 року сума валових страхових премій була на рівні 1776,3 млн. грн. [24];

- страхування цивільно-правової відповідальності працівників та господарюючих суб'єктів, що своєю діяльністю можуть нанести шкоду навколишньому середовищу та спричинити ядерні та техногенні катастрофи. Необхідність цього страхування пов'язана із великим ризиком та значними розмірами збитків, що виникнуть при настанні страхових випадків;

- страхування фінансових ризиків, у випадках залучення іноземних інвестицій, виконання угод та контрактів, оскільки даний вид страхування гарантує забезпечення безпеки держави;

- страхування відповідальності щодо заподіяння шкоди третім особам, яка пов'язана з ризиками для життя та здоров'я і спричинена їхніми діями чи бездіяльністю;

- страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї;

- страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування, оскільки банк повинен мати гарантії повернення кредиту.

Добровільне страхування – це цивільно-правові відносини між страхувальником та страховиком щодо отримання страхового захисту, які базуються на укладеному між ними договорі і правилами страхування, відповідно до ліцензії страховика. До принципів добровільного страхування відносять [30]: «добровільне страхування діє за законом і на добровільних засадах». На нашу думку, добровільними видами страхування мають бути охоплені всі інші види ризиків. Ми вважаємо, що поштовхом для розвитку РСР має бути добровільне страхування, оскільки обов'язкові види стимулюються державою, тоді як добровільні розвиваються під впливом потреб та підвищенням страхової культури страхувальників. Завданням страховиків є виявлення цих потреб та запропонування найкращої страхової послуги для її задоволення.

Висновки

Таким чином, державне регулятивне структурування РСР в Україні здійснюється за декількома напрямками. В основі кожного з них лежить певна ознака, проте законодавчо в Україні структурування страхових послуг здійснюється тільки за формою проведення на добровільне та обов'язкове. Варто зауважити, що в Україні існує велика кількість

обов'язкових видів страхування, які необхідно скоротити, оскільки це заважає подальшому розвитку РСР та вільному формуванню механізмів РСР. В зв'язку з цим запропоновано зменшити кількість обов'язкових видів страхування до основних дев'яти, в яких є підвищений рівень ризику для здоров'я та життя, тоді як добровільними мають бути всі інші види ризиків, які формуватимуться під впливом потреб та підвищенням страхової культури у населення. Окрім того, кожний структурний елемент РСР має свої особливості державного регулювання, які необхідно досліджувати та удосконалювати. До перспективних напрямків подальшого дослідження належать: структура РСР, законодавче регулювання добровільних та обов'язкових видів страхування.

Література

1. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова; Міністерство освіти і науки України, вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Фурман В.М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: Монографія / В.М. Фурман. – К.: КНЕУ, 2005. – 296 с.
3. Шахов В.В. Страхование. Учебник для вузов / В.В. Шахов. – М.: Страховой полис. ЮНИТИ, 1997. – 311 с.
4. Нечипорук Л.В. Страховий ринок: закономірності становлення та розвитку в умовах глобалізації: монографія / Л.В. Нечипорук – Харків: Право, 2010. – 278 с.
5. Слюсаренко О.О. Региональные рынки страхования в Украине: проблемы и перспективы развития // Финансовые услуги. – 2002. – №7–8. – С. 6–11.
6. Законом України «Про страхування» від 07.03.96 №85/96 – ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%FO>
7. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.
8. Об'єктивна необхідність та суть обов'язкового страхування [Електрон. ресурс] / О.М. Залетов [УНДІ «Права та економічних досліджень»]. – Режим доступу: <http://www.yck.com.ua/article/2> (04.03.2005).
9. Інформація про стан та розвиток страхового ринку України за 2003 рік [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/files/Fin_markets_2003.pdf
10. Інформація про стан та розвиток страхового ринку України за 12 місяців 2005 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/files/12m2005.pdf>
11. Інформація про стан та розвиток страхового ринку України за 2007 та 1 квартал 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/straxuvanja2007_1kv2008_last.pdf
12. Підсумки діяльності страхових компаній у 2009 році [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2009.pdf
13. Страхові премії та страхові виплати по видах страхування діяльності за 1993 рік // Газета Україна business. – 1994. – №19. – С. 2.

14. Страхова діяльність страхових організацій // Газета Україна business. – 1994. – №19. – С. 3.
15. Основні показники страхова діяльність у 1999 році // Газета Україна business. – 2000. – №14. – С. 2–3.
16. Рейтингування страхових компаній // Газета Україна business. – 1999. – №42–43. – С. 2–3.
17. Про стан та тенденції розвитку страхового ринку в 1997 році // Газета Україна business. – 1998. – №18. – С. 3–4.
18. Аналітичний звіт за 1996 рік та перший квартал 1997 року // Газета Україна business. – 1997. – №23–24. – С. 3–4.
19. Цифри говорять про загальне зростання обороту // Газета Україна business. – 2000. – №2. – С. 2.
20. Статистика, виявляється, ще знає не все // Газета Україна business. – 2000. – №4–5. – С. 3.
21. Про стан та розвиток страхового ринку // Газета Україна business. – 1996. – №29. – С. 4.
22. Про стан та розвиток страхового ринку // Газета Україна business. – 1996. – №31. – С. 3.
23. Про стан та розвиток страхового ринку // Газета Україна business. – 1996. – №30. – С. 2.
24. Підсумки діяльності страхових компаній за 2010 рік. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk__2010.pdf
25. Консолідовані звітні дані за 2010 рік. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>
26. Козьменко О.В. Страхування і страховий ринок: термінологія, законодавство і динаміка розвитку: монографія / О.В. Козьменко. – Суми: Ділові перспективи, 2006. – 68 с.
27. Проблеми державного регулювання страхової діяльності в Україні [Електрон. ресурс] / О.В. Козьменко – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Etp/2009_22/Koz%27menko.pdf.
28. Приказюк Н.В. Державне регулювання страхового ринку України: тенденції та перспективи розвитку // Фінанси України. – 2010. – №7. – С. 101–108.
29. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку і правил обов'язкового страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування» від 06.04.2011 №1523 (зі змінами та доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=358-2011-%EF>
30. Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях та відповідях: Навчальний посібник [Електрон. ресурс] / Н.О. Долгошея – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 318 с. – Режим доступу до вид.: http://ebooktime.net/book_140_glava_17_16.html

Ю.Г. КОВАЛЬСЬКА,
к.е.н., Європейський університет

Сутність та значення інформаційного забезпечення комерційно-посередницької діяльності підприємств у сучасних ринкових умовах

У статті розглядається інформаційне забезпечення комерційно-посередницької діяльності фірми, що є процесом задоволення потреб керівників й працівників, яке базується на застосуванні спеціальних методів і засобів її одержання, обробки, мета використання якої полягає у зменшенні невизначеності в процесі прийняття комерційно-посередницьких і управлінських рішень.

Ключові слова: джерела інформації, інформаційне забезпечення комерційно-посередницької діяльності, управлінські рішення, склад поняття «інформаційне забезпечення», моніторинг даних, переваги інформації, рух інформаційних потоків, вимоги інформаційного забезпечення комерційно-посередницької діяльності, інформаційні потреби керівників і працівників, система і функції інформаційного забезпечення комерційно-посередницької діяльності.

В статье рассматривается информационное обеспечение коммерческо-посреднической деятельности

фирмы, что является процессом удовлетворения потребностей руководителей и работников, которое базируется на применении специальных методов и средств ее получения, обработки, цель использования которой заключается в уменьшении неопределенности в процессе принятия коммерческо-посреднических и управленческих решений.

Ключевые слова: коммерческо-посредническая деятельность, управленческие решения, источники информации, мониторинг данных, преимущества информации, система и информационного обеспечения коммерческо-посреднической деятельности.

In the article the informative providing is examined commercially – intermediary activity of firm which is the process of satisfaction of necessities of leaders and workers, which is based on application of the special methods and facilities of its receipt, treatment, the purpose of the use of which consists in diminishing of vagueness in the process